

Prisila

Teodora Jovanović

Prisila predstavlja jedan od centralnih koncepta u savremenom razumevanju različitih vrsta migracija. Podele na različite vrste migracija su politizovane i korišćene u cilju upravljanja i kontrole migracija (Faist 2018; Malkki 1995; Scheel, Garreli i Tazzioli 2015). Jedna od tih podela je na prisilne i dobrovoljne migracije (prve se u srpskom jeziku nazivaju i prinudne migracije). Za tu podelu, upravo su ključna pitanja prisile i izbora. Ta podela konstruisana je na osnovu odluke o migriranju i pretpostavlja se da jedni migriraju dobrovoljno, obično u potrazi za boljim i ekonomski sigurnijim životom, dok su drugi silom prilika naterani da napuste domovinu. Prisila, dakle, predstavlja pokretačku silu, strukturu, splet okolnosti koji dolazi spolja, izvan pojedinca i nezavisno od ličnog izbora.

Izbeglištvo se često poistovećuje sa prisilnim migracijama. Izbeglice su predstavljene kao žrtve okolnosti, nasilja i struktura, odnosno kao osobe koje nisu imale drugog izbora osim da napuste određenu teritoriju. Proces formiranja konceptualne kategorije **izbeglice** usko je povezan sa institucionalizacijom izbeglice kao pravne kategorije, onako kako je definisana u Ženevskoj konvenciji o statusu izbeglica iz 1951. godine i pratećem Njujorškom protokolu iz 1967. godine (Malkki 1995).

Tokom devedesetih godina XX veka, u studijama migracija razvila se ideja da prisilne i dobrovoljne migracije ne treba posmatrati kao binarnu opoziju, već kao kontinuum ili spektar (Van Hear 1998). Mada u okviru te ideje i dalje dolazi do klasifikacije ljudi i njihovih motiva raseljavanja u kategorije negde duž kontinuumu, ona predstavlja korak ka rekonstrukciji osnovne podele. Iz toga sledi da elementi prisile i izbora mogu postojati u obe vrste migracija, da su granice između prisilnih i dobrovoljnih kretanja često zamagljene, kao i da se u praksi motivi za iseljavanje često prepliću (Turton 2003). Takođe, prisila ne mora da se odnosi samo na kretanje. I

nepokretljivost/nekretanje (engl. *immobility*) može biti prisilno, u smislu da su ljudi primorani da ostanu na nekoj teritoriji (Lubkemann 2008). Još jedan teorijski iskorak ka dekonstrukciji razumevanja migracija isključivo kroz podelu na prisilne i dobrovoljne predstavlja pristup **autonomije migracija** (npr. Casas-Cortes, Cobarrubias i Pickles 2015; Mecadra 2010). U okviru tog pristupa, migracije se posmatraju kao kreativna sila ili pokretačka snaga, pre nego kao puka posledica ili objekat sile.

Ljudi u pokretu izloženi su različitim oblicima prisile i nakon inicijalnog momenta napuštanja određene teritorije, odnosno tokom daljeg puta. Manje ili više vidljiva prisila na državnim granicama manifestuje se kroz različite mehanizme kontrole granica, u kojima značajnu ulogu imaju ne samo države, već i privatne kompanije (Bloom i Risse 2014). **Sekuritizacija** migracija proizvodi različite oblike prisile. Tako i fizičko i strukturalno nasilje nad ljudima u pokretu, koje se na spoljnim granicama EU sprovodi u ime sekuritizacije migracija, proizvodi različite oblike prisilnih kretanja i nekretanja. U prisilna kretanja možemo svrstati i deportacije (Gibney 2013). Pojedini autori prinudu uočavaju i u programima **asistirano dobrovoljnog povratka** (Sökefeld 2020).

U kontekstu graničnog režima na Balkanu, možemo identifikovati prisilna kretanja i nekretanja sa kojima se ljudi u pokretu suočavaju tokom svog puta ka zemljama EU (Jovanović 2021). Svedočimo **pušbekovima**, deportacijama, readmisijama i nedobrovoljnim relokacijama u kampove kao specifičnim oblicima prisilnih kretanja. U prisilna nekretanja možemo svrstati prakse ulogorenja, odnosno zadržavanja ljudi u pokretu u različitim detencijama, kampovima, prihvatnim i azilnim centrima, ali i u objektima koje su ljudi u pokretu sami zauzeli. Takođe, na Balkanu kao jednoj od evropskih **zona prigušenja**, možemo razmatrati uzajamno dejstvo sekuritizacije i autonomije migracija (Lipovec Čebren i Zorn 2016). Upravo na ovom području vidimo da prisila i nasilje (u kontekstu migracija) nisu vezani samo za uzroke iseljavanja iz zemalja **Globalnog juga**, već da se za ljude u pokretu nastavlja duž spoljnih i unutrašnjih granica Evrope.

1. 3. 2022.

Literatura

Bloom, Tendayi i Verena Risse. 2014. "Examining Hidden Coercion at State Borders. Why Carrier Sanctions Cannot Be Justified". *Ethics & Global Politics* 7/2: 65-82.

Casas-Cortes, Maribel, Sebastian Cobarrubias i John Pickles. 2015. "Riding Routes and Itinerant Borders. Autonomy of Migration and Border Externalization". *Antipode* 47/4: 894-914.

Faist, Thomas. 2018. "The Moral Polity of Forced Migration". *Ethnic and Racial Studies* 41/3: 412-423.

Gibney, Matthew J. 2013. "Is Deportation a Form of Forced Migration?". *Refugee Survey Quarterly* 32/2: 116-129.

- Jovanović, Teodora. 2021. "Forced (Im)Mobilities *En Route*. 'Justified' Violence of the Border Regime in Balkans". *Glasnik Etnografskog instituta SANU* 69/2: 433-455.
- Lipovec Čebren, Uršula i Jelka Zorn. 2016. "Avtonomija in nadzor migracij v Evropskih 'tamponskih conah'". *Dve domovini* 43/1: 61-75.
- Lubkemann, Stephen C. 2008. "Involuntary Immobility. On a Theoretical Invisibility in Forced Migration Studies". *Journal of Refugee Studies* 21/4: 454-475.
- Malkki, Liisa H. 1995. "Refugees and Exile. From 'Refugee Studies' to the National Order of Things". *Annual Review of Anthropology* 24/1: 495-523.
- Mecadra, Sandro (Mezzadra, Sandro). 2010. "Dug pogled ka autonomiji. Kapitalizam, migracije i društvene borbe". Centar za nove medije_kuda.org. Preveo Đorđe Čolić.
- Scheel, Stephan, Glenda Garreli i Martina Tazzioli. 2015. "Politics of Protection". (*New Keywords. Migration and Borders*. Nicholas De Genova, Sandro Mezzadra i John Pickles, ur). *Cultural Studies* 29/1: 70-73.
- Sökefeld, Martin. 2020. "Forced Migration, the Other Way Round? The Politics of Deporting Afghans from Germany". U *Forced Migration and Conflict-Induced Displacement. Impacts and Prospective Responses* . Muhammad Makki, Aizah Azam, Syed Ali Akash i Faryal Khan, ur. Islamabad, NUST Press, 1-20.
- Turton, David. 2003. "Conceptualising Forced Migration". *RSC Working Paper 12*. Oxford: Refugee Studies Centre, Queen Elisabeth House, University of Oxford.
- Van Hear, Nicholas. 1998. *New Diasporas. The Mass Exodus, Dispersal and Regrouping of Migrant Communities*. London: UCL Press.